

Un număr vechiu 2 lei

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

Director : DIMITRIE ALEXANDRESCO

Decanul Facultății de Drept din Iași, fost Procuror-general la Înalta Curte de Casație

Prim-Redactor : EMANOIL DAN

Licențiat în drept, avocat

Redactor-proprietar : I. S. CODREANU

Licențiat în drept și științe de Stat, avocat

ABONAMENTUL

Pe an, în România, cu Tabla . . 45 lei
 6 luni . . . . . 20 »
 3 luni . . . . . 10 »
 Streinătate 50 lei pe an, 25 pe 6 luni

Apare de două ori pe săptămână
 sub direcțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția & Administrația
București, CALEA RAHOVEI, 5
 Lângă Palatul Justiției
= TELEFON 16/98 =

SUMAR

— **Asupra evoluției caracterului inalienabilității pământurilor rurale și prelungirea acestei inalienabilități, peste termenul prevăzut de art. 132 din Constituțiune** de d-l procuror *Matei I. Dimitriu*.

JURISPRUDENȚĂ

— **Casație s. I :** *Aghira Grigorescu cu M. Pascu ș. a.* (De oarece, numai liberalitățile între vii sunt supuse raportului nu și cele testamentare, rezultă că eredele rezervatar când este și legatarul unei porțiuni din succesiune, poate reclama pe lângă legat și rezerva ca erede ab intestat, chiar dacă legatul nu coprinde o dispensă expresă de raport, o asemenea dispensă fiind virtual cuprinsă în orice liberalitate testamentară. Nulitatea rezultând din nerespectarea formelor prescrise de art. 413 c. civil. pentru abilitarea minorilor de a face o transacție, nu poate fi invocată decât de minorii);
 — **Curtea de apel din Milan :** Societățile comerciale sunt persoane juridice nu numai față de terții dar și față de asociați între ei.

Rezumatul Jurisprudenței Curții noastre de casație

— **Casație s. II: No. 1 :** Urmărire imobiliară.— Depunerea prețului.— Dacă se poate face și peste o lună dela adjudecare.— Constată la depunerea creanței drept preț.— Termenul de 5 zile.— (Art. 551, 552 și 553 pr. civ.; **No. 2 :** Recurs.— Dezistare.— Dacă se poate reveni.

— **Casație s. III:** Contencios administrativ.— Comună urbană.— Primar.— Fixarea prețului pâinii.— Măsură lăsată la aprecierea și înțelepciunea primarului.— Respingerea recursului.— (Art. 99 legea organiz. com. urbane).

Asupra evoluției caracterului inalienabilității pământurilor rurale și prelungirea acestei inalienabilități, peste termenul prevăzut de art. 132 din Constituțiune

Chestiunea proprietății rurale ca problemă economică-socială, cât și ca examen juridic, continuă să constituie încă un capitol important de discuțiune.

Fără îndoială că, sub privirea economică și socială, în această problemă, interesează mai ales: *sistemul* cel mai avantajos al absorbirii de către clasa socială de dezvoltare, a unei cât mai întinse cătimi de pământ, cu toate garanțiile și foloasele, a unei bune și folositoare a ei funcționări sociale și naționale. Dar aceasta, mai curând ar constitui o discuțiune de lege ferenda.

În cursul timpului de la 1864 și până în prezent, când pentru prima dată a apărut acest sistem juridic la noi, ca prin inalienabilitate să se rezolve o problemă economică, privind schimbările aduse acestui principiu deosebit următoarele faze juridice:

a) Perioada 1864—1884 de la Legea Kogălniceanu până la modificarea constituției;

b) Perioada constituției (1884—1910), până la legea Constantinescu (7 Aprilie 1910);

c) Sistemul actual al legii până la 8 Iunie 1916, când expiră termenul prevăzut de art. 132 din Constituție, și

d) Sistemul juridic al inalienabilității creat prin Legea Lahovari (1912), dăinuiitor după 8 Iunie 1916.

Prin legea Kogălniceanu (1864) s'a înscris în art. 7, cunoscutul principiu al inalienabilității, al scoaterii din comerț a pământurilor rurale, rămase instreinabile numai între clăcași (până la maximum legei art. 1) și urmașii lor.

În 1879, când se revede reforma din 1864, s'a venit cu legea din 13 Februarie, declarată interpretativă a celeia din 1864, și prin primul articol, se lărgeste întrucâtva noțiunea restrânsă și lapidară de «sătean» din vechiul articol 7.

Cuvântul «sătean», după interpretarea din 1879, capătă o traducere mai limpede, când se articulează: «Se înțelege că potrivit legii din 1864, învoirea dată sătenilor de a cumpăra pământuri d'ale foștilor clăcași, a fost și este mărginită numai în favoarea cultivatorilor săteni cari nefiind clăcași în 1864, nu au avut asemenea pământuri». Rămăneau însă, cu această interpretare, mulți, foarte mulți obișnuiți de litera legii. În adevăr, după această nouă interpretare legală, nu intrau decât cei ce fuseseră clăcași dar n'aveau pământ, pe când alții deși erau săteni cultivatori tot așa de buni săteni ca și cei foști clăcași, dar cari nu erau dintre aceștia, nu puteau intra în vederea legiuitorului; de asemenea nu mai puteau intra în spiritul legii: femeile măritate, nemăritate, văduvele, minorii, preoții, învățătorii și cei ce *uremelnicește* se găseau ocupând o altă profesiune, ca: cismari, croitori, comercianți, funcționari, etc., pentru că în momentul transmisiunii proprietății nu mai erau săteni, și nu mai aveau ca ocupațiune principală cultivarea pământului.

Evident, și din punctul privirii întocmirii sociale, și cât mai ales al progresului și extensiunii raporturilor de economie națională, legea purta și de astădată în ea însăși vițiul.

Instanțele judecătorești, interpretând diferitele cazuri, neprevăzute de lege, au dat naștere unei înfloritoare literaturi jurisprudențiale, variind dela un fel la altul, când pro, când contra, rămânând mai mult pe tărâmul interpretării literale a legii, și mai cu seamă contra tendințelor de luptă economică, ce se ducea atât la bară cât și în publicitate pentru a se scăpa de această încătușare legală pentru amintitele clase sociale de mai sus, era dreptul care cerea, sfărâmarea acestei opresiuni legale, libertatea dezvoltării economice.

Și astfel, departe de a dezlega definitiv problema economică, legea din 1879, nu face decât a aduce o neînsemnată lărgire a cercului de înțelegere și aplicare a legii din 1864.

Modificarea constituției în 1884, prelungește această situație juridică, pentru încă 32 ani, până la 8 Iunie 1916, dând cu această ocaziune (art. 132 Const.), principiului inalienabilității pământurilor rurale, și un caracter de principiu constituțional.

Inscrierea acestui principiu în Constituție, a adus în fața instanțelor judecătorești, prea cunoscuta discuție dacă nu cumva s'a reluat înapoi, ceea ce legea din 1879 dăduse, adică că s'ar fi declarat de absolută și prohibitivă acea inalienabilitate. Părere însă, care a căzut după ce a frământat cu o vie pasiune lumea judecătorească, și a adus în publicistica juridică un alt mosaic de păreri și jurisprudențe variate.

După frământări și discuții, curentul juridic s'a format, s'a întins, s'a preconizat în părerea că Constituția n'a modificat nimic din sistemul legii, ci numai a prelungit starea juridică pe care a găsit-o¹⁾.

* * *

Anomaliile economice și sociale din această lege, ca aceea de a prohibi dobândirea de pământ rural unei femei sătence cultivatoare, fie ca văduvă și având sau nu copii, sau unui preot ori învățător chemați a face școală în cultivarea pământului, anomalii pe cari le creia legea, natura juridică de inalienabile a acestor pământuri, fiind prea izbitoare celei dintâi vederi profane chiar în ale dreptului, prea strigătoare prin iniquitate, critica lor a trecut de pe terenul juridic, la tribuna parlamentară și chiar în publicistica zilnică²⁾.

¹⁾ Pentru toate cele de mai sus, nu mai înșirăm jurisprudențe pe cari le credem cu totul cunoscute, ele totuși împreună și cu indicația studiilor relative se pot găsi: Corneliu Botez, legea jud. Ocoale, comentat 1908; D. Alexandresco, Dr. Civil, V, p. 125, VII p. . . ; Dreptul 72/907 p. 594; Dem. D. Stoienescu, *Curierul Judiciar* 25/908 pag. 194 și lucrarea noastră «Legea Rurală», M. Dimitriu și Georgescu 1907.

²⁾ Interpelarea în Cameră a d-lui I. Brătescu-Voinești asupra acestei chestiuni «Monit. Of. No. 21 din 22 Ianuarie 1908 p. 321: și un interviu a d-lui C. Dissescu acordat ziarului *Adevărul*.

Cu această situațiune juridică, se ajunge la 1910, când vine legea din 7 Aprilie, (legea Constantinescu), interpretatoarea articolelor din leg. 1879 și 7 din legea Kogălniceanu și care are cuprinderea următoare: Prin cuvântul «sătean» prevăzut la art. 7 din legea de la 1864, și «cultivatori săteni» de la al. II de mai sus, se înțeleg și învățătorii, preoții și servitorii bisericesti din comunele rurale, precum și femeile sătence. Toate înstrăinările ce se vor fi făcut în favoarea acestora sunt și rămân valabile».

De astă-dată, s'a lărgit interpretarea acestei legi, cu totul în sensul indicat de bara justiției, în fața căreia se desbătea sub formă de procese individuale, însăși procesele sociale și economice în sânul aceleiași clase ale societății rurale, cari eșiau inevitabil din lacunele legii, și care prin trecerea timpului aducea raporturi noi, neprevăzute de legiuitorii din trecut.

Dar cine ar putea arăta, binefacerile și dreapta orânduială a firei lucrurilor pe cari le-a adus un singur aliniat de lege, așternut și trecut fără furtuni.... parlamentare.

Dar luminișurile juridice, apar rând pe rând, și deschid mereu orizonturi de interpretare mai largi, mai aproape de firea raporturilor economice.

În 1911, Înalta Curte de Casație dăruie încă un zăgaz interpretativ și statornicește cu un ceas mai de vreme, că: «simpla calitate de moșnean sau răzaș, nu constituie prin ea însăși o incapacitate de a dobândi pământ din acela dat foștilor clăcași la 1864. Numai atunci un moșnean sau răzaș, va fi incapabil de a dobândi asemenea pământ, când se va constata că nu îndeplinește vre-una din condițiunile cerute de legea rurală, adică de a fi sătean cultivator manual de pământ și de a nu avea mai mult de 11 pogoane»³⁾.

O altă chestiune care a făcut obiect de discuțiuni juridice a fost și aceea de a se fixa: dacă venitul pământurilor rurale este sau nu urmăribil silit.

Despre vânzarea silită, nu mai poate fi discuțiune; că este absolut interzisă, ne-o arăt textele iar jurisprudența este de mult fixată în această opinie.

Instanțele judecătorești au considerat urmărirea venitului acestor pământuri, ca un mijloc pieziș — în tot cazul probabil și posibil — pentru a înlătura situația lor de inalienabile; și în totdeauna au respins ca inadmisibilă părerea că ar fi urmăribile veniturile acestor pământuri⁴⁾.

Pentru considerațiunea și logica de drept că urmărirea venitului unui pământ rural nefiind

³⁾ Cas. S. I. Decizia No. 519 din 10 Oct. 1910. *Curierul Judiciar* 12/911. Săptămăna Juridică No. 1/911, Idem Cas. S. I. Decizia No. 632/911, *Curierul Judiciar* 81/911 pag. 665.

⁴⁾ Pentru argumentarea juridică, vezi C. Botez Legea Jud. de Ocoale din 1903 pag. 1144 et seq., de asemenea lucrarea noastră *Legea rurală* pag. 66 et seq. De părerea că sunt urmăribile: M. Rădulescu în *Legea Jud. de Pace* și I. Costacopol în *Dr.* 33/99.

oprită formal, este desigur permisă, cât și pe o apărare economică, că creditul desigur deschide și face să crească valoarea economică a unei categorii de averi naționale, care fără el s'ar resimți puternic în progresul ei firesc, cât și în îndeplinirea rolului ei social la care e chemată, Inalta Curte de Casație îmbrățișând de sigur, în largul ei problema, statornicește prin decizia: 196 din 7 Noembrie 1914 (Cas. s. II, *Curierul Judiciar* 20/915), că veniturile unui pământ rural pot fi urmărite.

Cum vedem, cu aceste legi interpretative (din 1879 și 1910) și cu tot mai larga interpretare dată de Inalta Curte, legea rurală prea strâmtă în cercul ei de concepție față cu niște probleme sociale și economice, capătă o înfățișare de aplicare conform cu vremea.

Mai rămâne: maximul întinderii de pământ (de 11 pogoane sau $5\frac{1}{2}$ fălci) prevăzut de art. 1 al legii 1864, principiu ce-și mai are încă aplicarea, dar care este părăsit în 1912 prin Legea Lahovari.

Cu aceste puternice adăugiri juridice, principiile de drept, așezate în forme aparent inflexibile, au suferit ceea ce era firesc să sufere, o evoluare în chiar sensul în care ideile, lupta juridică și economică, au suferit modificarea lor, plecând de la o *idee de clasă socială*, la un *principiu general economic*, necesar și evidențiat prin nevoile însă-și ale organizării noastre economice.

Aici, mai mult ca în ori-ce parte, se preconizează efectele adevărului că: pour les langues et pour les mœurs, aussi pour le droit il n'y a pas, — suivant l'école historique — un seul instant de fixité absolue, ils sont sujets un même mouvement continuel par une loi de nécessité qui découle, de la nature de l'homme¹⁾.

* * *

La 8 Iunie 1916, expiră termenul de 32 ani prevăzut de art. 132 din Constituție, și astfel că din acea zi, pământurile rurale intrau libere în comerț ca orice alt imobil rural (art. 7 § 5 din Constit.) și se năruiau astfel toate teoriile, interpretările, toate dispozițiunile legii rurale.

De aceea, legiuitorul din 1912 (7 Aprilie) în: *Legea pentru trecerea în proprietatea Statului a moșiilor stăpânite de persoane juridice cu caracter de utilitate publică*²⁾ a introdus în această lege în articolul 18 dispozițiunea prin care a prelungit caracterul de inalienabile a pământurilor rurale.

Transcriu art. 18, pentru că el conține dispozițiuni importante, stabilind principii noi, dând o altă înfățișare, o altă situație juridică conform cu concepția legii în care s'a prevăzut dispozițiunea.

Art. 18. «Cu începere de la 8 Iunie 1916, dată la care expiră termenul inalienabilității prevăzut de

art. 132 din Constituție, pământurile arătate în sus zisul articol, precum și acele ce se vor vinde pe temeiul legii de față, se vor supune—in ce privește inalienabilitatea lor—regulelor ce urmează:

«Ele vor putea fi liber vândute sau dăruite de către proprietarii lor, însă numai către români cultivatori de pământ, adică acelor care fac cultura lor singuri și cu ajutorul familiei, precum și acelor cari sunt desemnați prin art. 14 al legii de față.

«Schimbul însă va rămâne permis conform legilor în vigoare.

«Nouii cumpărători vor fi supuși obligațiunii de reședință în limitele și cu sancțiunile stabilite prin art. 15 și 16 de mai sus.

«Orice înstrăinare făcută în folosul unei persoane care nu intră în categoriile aliniatei precedente, fie ea deghizată sub formă de contracte de antihreză, de arendare cu termen lung, procuri sau orice fel de acte, sub orice titlu, constitutive de drepturi reale sau personale asupra unor asemenea loturi, este nulă și neexistentă.

«Nulitatea va putea fi cerută atât de partea interesată, cât și de procurorul tribunalului locului care va avea acțiune pentru aceasta».

Acest articol, atât la Cameră cât și la Senat în formațiunea în care a rămas, a trecut fără discuțiune așa că principiile de capacitate pentru transmisiunea pământurilor rurale, cum și cele date în virtutea acestei legi în virtutea art. 18, se găsesse în discuția art. 20 mai ales, care articol atingând mai multe probleme juridice, s'au ridicat și discuțiuni referitoare la această chestiune.

Din examenul acestei legi, vedem că legiuitorul din 1912, prin art. 9, 14, 18 și 27, lasă impresiunea că părăsește vechiul principiu al inalienabilității, și declară că toate pământurile prevăzute în art. 132 din Constituție sunt redată în comerț, *sunt alienabile*, cu alte cuvinte reintră în dreptul comun, în mod relativ însă numai față cu orice «român cultivator de pământ» aceasta este singura restricțiune, singura servitute legală care va apăsă asupra situațiunei juridice a pământurilor de orice proveniență ar fi ele, cari au fost însă înscrise în art. 132 Constit., precum și cele ce se vor da pe baza art. 16 din legea de la 1912, amintită mai sus.

Iată cum se exprimă d-l I. Lahovari, ministrul legiuitor, asupra soluțiunei luate prin legea de față: «Știți că peste 4 ani expiră legea inalienabilității constituționale a pământurilor țărănești, și a loturilor mici, create de la revizuirea Constituțiunei, și ați băgat de seamă că am introdus dispozițiuni relative la această chestiune, în legea de față care nu era destinată a regulă această chestiune. De ce? Când am studiat proiectul mai de aproape, am văzut că legea inalienabilității expirând peste 4 ani, nu era bine ca să las chestiunea nerezolvată, și să fie un

¹⁾ P. Rossi, Melanges d'Economie Politique. Rapports du droit avec la civilisation, Vol. II, p. 329.

²⁾ Monit. Of. din 18 Martie 1912.

interval până să vie legiuitorul nou ca să reguleze această chestiune, interval în care această gravă chestiune ar fi rămas nerezolvată prin legi.

«De aceia găsiți în legea de față regularea principiului care *va succede* inalienabilității constituționale, și aceasta am făcut-o d-lor, bazat pe două idei principale: n'am lăsat libertatea absolută, nu am vroit să trec de la inalienabilitatea aproape absolută, cum era, la libertatea absolută, fiindcă, din nenorocire, clasa noastră țărănească încă nu este destul de armată în lupta pentru viață, încât să las o libertate completă, căci m-e frică de speculatorii de la orașe, cari ar veni să cumpere de la țărani, să-și facă moșioare, și să le arendeze încă mai scump la țărani. Veți vedea la sfârșit că este foarte interesantă și foarte importantă această parte a legii. Nu am admis principiul inalienabilității absolute.—Dar între țărani cultivatori de pământ am admis libertatea completă, pe când până acum li se cerea să dovedească dacă n'au pământ, sau că au mai puțin de 2 pogoane, sau nu li se permitea să cumpere de cât maximum un lot de 11 pogoane. De ce toate acestea? Eu am pus în dispozițiunea pe care o vedeți la sfârșitul proiectului, principiul acesta: *libertate completă între țărani cultivatori de pământ de a cumpăra și vinde între dânșii*¹⁾.

Să lămurim însă, de la început cine sunt: românii, cultivatorii de pământ? Din observarea textului legii, vedem că legiuitorul întrebuințează pentru a arăta pe aceștia, în diferite articole ale ei, diferite expresiuni așa: în art. 9 se exprimă, „Toate moșile trecute în proprietatea statului în modul arătat mai sus (în articolele precedente), se vor parcella cât mai în grabă spre a se vinde în loturi la *locuitorii români, cultivatori de pământ*, etc.»; iar în art. 14 se spune: „*țărani români, cultivatori de pământ*, pot cumpăra loturi mici și mari precum și preoții, instituții și învățătorii».

Din întrebuințarea generică a termenilor, reese fără îndoială, că aceste pământuri pot fi dobândite de orice *locuitor român*, însă să aibă *calitatea de cultivator de pământ*, care este o condițiune sine qua non de valabilitate, făcută și de ordine publică, întrucât transmisiunea proprietății peste prevederile legii «este nulă și neexistentă», privind o dispozițiune cu caracter social și general și putând a fi anulată și de Ministerul public de pe lângă Tribunale.

Se observă că legiuitorul din 1912, s'a inspirat de la cel din 7 Aprilie 1910, când a trecut printre țărani, locuitori cultivatori, și pe preoți și învățători, măsură logică și folositoare.

Dar, iarăși, s'ar ridica vechia obiecțiune că în art. 9, 14 și 18 fiind vorba de țărani, locuitori—nu și de femei—acestea au fost excluse.

Legea tace, dezbaterile parlamentare însă nu.

Astfel s'a pus întrebarea ministrului legiuitor și s'a făcut obiecțiune asupra diferitelor situațiuni juridice pe cari le poate avea o femeie măritată, nemăritată, văduvă, și în raport cu dispozițiunile legii cât și cu dreptul de a dobândi prin cumpărare pământ rural, la care d-l Lahovari a răspuns:

«Când s'a făcut întâia lege de vânzare a bunurilor, se pusese la început, în proiect, că pământurile se vor vinde numai *cetățenilor români*, cultivatori, și s'a făcut atunci obiecțiunea că în loc de cetățean român să se zică numai cultivator de pământ.

Expresiunea de cetățean român; fusese pusă în ideea de a exclude pe streini, însă prin aceasta se excludeau și *femeile* și atunci s'a înlocuit cuvântul de «*cetățean român*» prin «*locuitori cultivatori de pământ*».

Și mai departe, D-l Lahovari, spune: «Așa, dar, nu văd de ce, dacă este permis femeilor să cumpere loturi, să nu permitem femeii, care poate să fie măritată și să aibă frați mai mici, să nu i permitem ca să ia loturi în partea sa»²⁾.

Aceiași părere o exprimă și raportorul legii la Cameră, D-l Em. Antonescu, când răspunzând D-lui P. Tonceșcu, cerând a fi respins amendamentul propus de acesta, la art. 20, spune: «De asemenea având în vedere că proiectul (de amendament bine înțeles, prin care se cerea ca: la art. 20 al. III după cuvintele «se vor atribui câte unui singur moștenitor», să se adauge cuvintele «de sex bărbătesc») e în contra curentului vremii și că e și inequitabil, de oare ce femeile țăranilor muncesc ca și bărbații și uneori chiar mai mult, comitetul delegaților a respins acest amendament», respins de alt fel și de Cameră³⁾ rămânând art. 20 în formația actuală.

Dorința legiuitorului, a fost după cum vom vedea pe lângă creierea de proprietari mici, prin împărțirea de loturi de 5 hectare, și acestea alienabile în aceleași condițiuni (art. 27), dar mai cu seamă a da libera respirațiune economică și dezvoltare în același timp unei clase mijlocie proprietară.

Și pentru ca procesul acesta economic, de compunere, de prefacere, să nu se întoamească peste voința legiuitorului, care de fapt e stânjenit⁴⁾ în actuala organizare și situațiune juridică, cu o formațiune factice, printr'o invaziune la țară a orașenilor bogați, formând astfel o clasă de

²⁾ Monit. Of. din 4 Martie. Desb. Parl. Deputații. pag. 942/912.

³⁾ Ibidem.

⁴⁾ Discursul D-lui Al. Marghiloman în Camera Constituantă (1914) precum și broșura D-lui P. Bujor profesor Universitar din Iași «Reforma electorală și agrară» și recensia din Noua Revistă Română No. 3 și 4 din 29 Decembrie 1913.

¹⁾ Desb. Parl. Deputații. Ședința din 27 Febr. 1912. «Monit. Oficial pag. 919».

proprietari nelegați cu sufletul de pământul cumpărat, ci numai cu gânduri speculative, legiuitorul a legat capacitatea de cumpărător de calitatea de cultivator de pământ, mai mult decât aceia de țaran, dovadă stă și variația termenilor de locuitor și țaran, căutând a designa mai mult meseria plugărească, decât starea de țaran, care de altfel e repede evoluabilă în progres, deși aparența și câteva frase ale Ministrului de atunci, ne-ar lăsa impresiunea contrară.

Astfel: art. 9 din lege pus ca principal vorbește cu termenul generic de *locuitor român* cultivator de pământ; iar art. 12 admite la cumpărarea loturilor mari—cu drept cuvânt și pe absolvenții școalelor superioare de agricultură, cari în urmă—conform cu principiile și dispozițiunile legii,—vor putea cumpăra ad libitum pământurile prevăzute de legea de față, tocmai fiind că sunt sau pot fi cei mai buni cultivatori de pământ, deși nu sunt sau nu vor avea una din cele două calități, adică *nu vor fi țărani* în sensul literar al cuvântului.

Așa că traducerea cuvintelor de țaran și locuitor român din texte, urmează să fie făcută în același sens în care s'a îndreptat dorința și gândul legiuitorului—când a privit starea actuală și viitoare a proprietății.

Legea distinge două caractere distincte în ce privește alienabilitatea relativă, așa cum a reeșit din lege și din intențiunea legiuitorului:

a) Pământurile rurale, ale legii din 1864, cari fiind achitate de mult de proprietarii lor, sunt libere a fi înstrăinate în condițiunile arătate mai sus, fără vre-o altă șerbire legală, putând fi și arendate, iar de aci consecința logică că fiind date în comerț între aceste persoane, și ne mai păstrându-se formula restrânsă a art. 7 (legea 1864), ar urmă că aceste pământuri sunt supuse și urmăririi silite între aceste persoane și aceasta cu atât mai mult, cu cât ministrul declară că ele «devin alienabile, libere în comerț»; ori această libertate în comerț nu poate fi reală, nu poate fi existentă economică decât supunându-se legilor vieții economice de credit, și dacă se admite acest punct de vedere al intențiunei pentru legiuitor, situațiunea lor juridică—de a fi urmăribile—devine un simplu argument *à fortiori*.

De altfel, arătam în alt loc, că Inalta Curte de casație, chiar acum sub regimul prohibirei înstrăinării silite (art. 7 din legea 1864), a simțit răul și fenomenul economic al deprecierei acestor pământuri cât și a greutății de muncă, și a admis că veniturile lor sunt urmăribile.

Era bine dacă în Parlament se lua gândul legiuitorului și asupra acestei chestiuni,—întrucât ar rămânea încă discutabilă în fața instanțelor

judecătorești această chestiune față cu art. 110 al. 2. din legea judec. de ocoale, care nefiind modificat prin vre-o dispozițiune expresă din legea Lahovari, s'ar găsi aplicabil după cum s'ar interpretă dispozițiunile acestei legi din 1912.

Nimic mai dăunător însă ca o așa importantă chestiune să rămână la puterea interpretării.

Dar cu această ocaziune, găsim că legiuitorul din 1912, când s'a atins și de principiile fundamentale ale legii din 1864, era bine să consfințească printr'un aliniat interpretator, că înstrăinările făcute în contra legii însă celor ce locuiesc la țară (la sate), să fie recunoscute ca valide, după cum a făcut legiuitorul din 7 Aprilie 1910, față cu preoții și învățătorii.

Este bine, ca și interesul și siguranța tranșacțiilor răsărite din muncă cinstită, dar în contra unei legi care a dominat cu asprimea ei, să-și găsească un punct de siguranță, în sufletul legiuitorilor țarei.

b) Caracterul de alienabile ale pământurilor ce se dau pe baza legii Lahovari, este la fel din punctul juridic, cu acel al pământurilor prevăzute în Constituție art. 132, mai restrâns însă din punct de vedere al scopului avut de legiuitor, pe de o parte prin faptul că loturile nu sunt achitate, pe de alta că legiuitorul a ținut să dea loturi la cei ce-și leagă brațele și traiul de munca câmpului, iar sufletul de viață plugară, cel puțin pentru 10 ani, cum a făcut-o pentru loturile mari (art. 16) sau și în art. 15 al. 4 pentru loturile mici.

În acest scop a și prohibit arendarea lor, fără învoirea ministerului, dar și cu voia acestuia, pe un termen de 3 ani maxim (art. 15 al. 2).

Arendarea mai lungă considerând-o ca un mijloc ascuns de vânzare, a declarat-o nulă, cum și alte mijloace tănuite de înstrăinare în acest răstimp de 10 ani.

* * *

O altă modificare fundamentală adusă legii din 1864, este aceea despre care în treacăt am vorbit, și anume *maximum* de pământ pe care avea drept un sătean să-l stăpânească (art. 1 din lege: 11 pogoane în Munteni; și 5½ fâci în Moldova) modificat acest principiu prin art. 18 al. 2 din legea de față (Lahovari).

Această modificare importantă este înscrisă pentru a conduce la formarea unei clase de proprietate mijlocie însă țărănească, în sensul de cultivatoare ea însăși de pământul ei, iar nu de clasă arendatoare. Folioasele ei economice și sociale, ies din cadrul rândurilor de față, totuși adăogăm cu plăcere câteva rânduri ale raportului la Senat a legii, d-l P. Missir, care în această privință spunea: «Proprietatea imobiliară este în adevăr o funcțiune socială și economică

permanentă. Ea rămâne utilă și necesară chiar când funcționarul trecător nu este destul de vrednic.

Vine altul la rând care profită de experiența celui ce a greșit. Societatea are însă cel mai mare interes ca selecțiunea să se facă dintr'un număr cât mai mare. De aceea este înțelept ca în lupta pentru existență, să se ajute brațele mulțimei, dându-le înlesnirea proprietății la cât mai mulți ¹⁾.

Și pentru a se evidenția în mod limpede, sistemul legii preconizat ca principiu — formarea proprietății mijlocii rurale — și în legătură juridică cu desființarea principiului maximal al legii 1864, reproducem explicațiunile date în Senat de d-l Lahovari ministrul legiuitor, care spunea: «Restabilirea loturilor mijlocii, n'a putut să fie întinsă prin acest proiect până la întindere de 50—60 hectare, cum ar fi dorința mea, pentru că nu am disponibile de cât câte-va sute de mii de hectare, dar eu am ferma convingere că un țăran harnic, cinstit și perseverent, va putea pe lângă cele 25 hectare cumpărate de la stat să mai cumpere încă 3 hectare de la unul, de la altul și să-și constituie astfel o proprietate mică, căci și eu, ca ori-care bun român, doresc ca numărul proprietarilor de pământ cu 60—100 hectare de pământ să fie cât mai mare ²⁾.

Aceasta va fi situația juridică a pământurilor rurale, de la 8 Iunie 1916. De fapt dar: legea din 1864 după o viață juridică de 52 ani, la 8 Iunie încetează a mai funcționa pentru că nu mai are nici o aplicare, întru cât cele două principii cari o susțineau pe ogorul juridic și economic sunt: unul (inalienabilitatea) transformat și pus în formulă nouă; altul (maximul de pământ în stăpânire) dispărut; celelalte dispozițiuni erau ad hoc reformei agrare din 1864.

Aceiași argumentare pentru legile interpretative din 1879 și 1910.

Evoluțiunile economice și juridice sunt uimitoare în această chestiune rurală. Cel ce ieri, se lupta cu societatea, cu justiția să mai poată stăpâni o palmă de pământ peste cele 11 pogoane, și cheltuind alergă la cărări juridice piezișe, pentru a menține în expansiunea economică de care se simția capabil înfruntând rigorile și anulările amenințătoare ale legii, astăzi găsește drum deschis, liber pentru orice dezvoltare de energie economică.

MATEI I. DIMITRIU

Procuror Trib. Putna

¹⁾ Monit. Of. Martie 1912 pag. 1041.

²⁾ Monit. Of. 16 Martie Desb. Senat, pag. 1098/912. În ce privește maximul câtimși de pământ legea Lahovari îl pune numai la cumpărarea de la stat (art. 10 al. 4 și 5), nu și în dobândirea posterioară acestei cumpărări, unde pune principiul liberei dezvoltări economice prin dobândirea de pământ ad-libitum.

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. I

Audiența dela 23 Ianuarie 1915

Președenția d-lui **G. N. BAGDAT**, prim-președinte

Arghira Grigorescu cu Manole Pascu ș. a.

Succesiune. — Donațiune între vii. — Raport — Dacă raportul se aplică și legatelor. — Erede rezervatar. — Dacă poate cumula rezerva cu legatul.

Jurământ — Tutor. — Transacțiune. — Abilitatea tutorului pentru a încheia o tranzacție — Nerespectarea formelor cerute de lege. — Nulitate. — De cine poate fi invocată. — (Art. 751, 846 și 413 c. civil).

1 După art 751 c. civil obligațiunea eredelui de a raporta la masa succesorală liberalitățile primite dela defunct nu se aplică decât liberalităților între vii iar nu și celor testamentare

2 Din aceea că numai donațiunile între vii sunt supuse raportului, rezultă că eredele rezervatar când este în acelaș timp și legatarul unei porțiuni din succesiune, poate reclama pe lângă legatul său și rezerva ce i se cuvine ca erede ab intestat, chiar dacă legatul nu cuprinde o dispensă expresă de raport, o asemenea dispensă fiind virtual cuprinsă în orice liberalitate testamentară

3 Numai minorii pot invoca nulitatea rezultând din nerespectarea formelor prescrise de art. 413 c. civil pentru abilitarea minorilor de a face o tranzacție

Prin urmare, dacă se constată că în dovedirea cererii de raport, comoștenitorul major a cerut jurământul decizoriu pe care l-a primit și prestat ceilalți comoștenitori, între care sunt și minori, fără ca nici unii nici alții să facă vre-o obiecțiune că minorii ar trebui special autorizați de consiliul de familie în asemenea împrejurări comoștenitorul major nu are calitate să invoce în recurs violarea art 413 citat.

Decizia 46/915. — Respins recursul făcut de Arghira Grigorescu în contra deciziei No. 88/910 a Curții de apel București, s. III, dată în proces cu Manole Pascu ș. a.

Curtea,

Asultând citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier **V. Romniceanu**;

Pe d-l avocat **Ștefănescu Priboi** în dezvoltarea motivelor de casare; și

Pe d-l avocat **Al. Pretorian** din partea intimatului **Manole Pascu**, în combateri.

Deliberând,

Asupra motivului I de casare:

«Violarea art. 751, 752 și 753 cod civil, combinat cu art. 846 cod civil;

«Testamentul defunctului meu părinte Pascu Stan autentificat de trib. notariat la No 3810/891 adjudecă toată averea sa mobilă și imobilă, fratelui meu Manole Pascu Stan, cu titlu de: legatar universal, care testament fiind atacat de mine, tribunalul, prin sentința sa cu No 103/917 îl reduce la $\frac{1}{4}$ parte, considerându-l ca: o donațiune făcută numitului fără a-i mai adjudecă și o parte din cele $\frac{3}{4}$ din avere și ca herede rezervatar. Curtea violând susmenționatele texte de legi îi adjudecă și îi recunoaște numitului, pe lângă donațiunea de $\frac{1}{4}$ parte, din imobilul succesoral, care reprezintă o cotitate disponibilă și încă $\frac{1}{5}$ parte din cele $\frac{3}{4}$ pătrimi din avere, în calitate și de erede rezervatar, astfel că prin această operațiune, Curtea-i recunoaște în mod implicit numitului, cumul de două calități și de donatar, și de erede

rezervatar, în contradicție cu actul de donațiune, în care nu se prevede cătuși de puțin dispensa lui de raport, la masa succesorală a defunctului nostru părinte».

Având în vedere că se constată din deciziunea adusă în recurs că în 1891 încelând din viață Pascu Stan lasă ca legatar universal al averii sale pe fiul său Manole Pascu cu sarcina mai multor legate particulare lăsate celorlalți frați ai legatarului: Alexandru Pascu, Radu Pascu și Arghira T. Georgescu și cu obligațiunea de a înzestra cu 4000 lei pe sora sa, nemăritată la acea epocă, Arghira C. Grigorescu; că în 1907, după cererea Arghirei C. Grigorescu, ca moștenitoare rezervatară, Tribunalul Ilfov, prin sentința cu No. 163/907, reduce legatul lui Manole Pascu în limitele porțiunii disponibile care era de a patra parte din totalul succesiunii și ordonă esirea din indiviziune asupra restului de trei părți numai între patru din cei cinci copii ai defunctului, adică cu excluderea legatarului Manole Pascu; că Manole Pascu făcând apel, Curtea de apel, prin deciziunea de față, a reformat sentința Tribunalului și a recunoscut lui Manole Pascu dreptul la porțiunea disponibilă de o pătrime, ce i se cuvine în calitate de legatar cât și la rezerva de a cincea parte din cele trei părți nedisponibile, ce i se cuvine în calitate de erede rezervatar;

Având în vedere că din concluziunile scrise, în sensul cărora Curtea de apel constată că s'au apărut părțile, rezultă că Arghira C. Grigorescu, azi recurentă, a dedus în judecata Curții chestiunea de a se ști dacă un erede rezervatar, instituit și legatar, poate reclama odată cu legatul său și rezerva ce i se cuvine ca erede abintestat, fără ca să existe nici o dispensă de raport în testament sau dacă, în alți termeni, în sistemul legislațiunii noastre obligațiunea raportului se aplică legatelor tot astfel precum se aplică și donațiunilor între vii;

Văzând dispozițiunile art. 751 și urm. din codul civil cum și art. 846 codul civil;

Considerând că după textul art. 751 codul civil obligațiunea eredelui de a raporta la masa succesorală liberalitățile primite de la defunct nu se aplică decât liberalităților între vii iar nu și celor testamentare;

Că intențiunea legiuitorului român de a nu supune legatele la raport rezultă din comparațiunea textului român cu cele corespondente din codul napoleon și codul civil italian, coduri cari au servit de model legiuitorului român la alcătuirea celui român;

Că într'adevăr, pe când textul francez (art. 843) supune la raport deopotrivă donațiunile între vii și legatele, legiuitorul român a eliminat din acest text partea relativă la legate, despre care nu vorbește nimic în textul român, traducând fără nici o modificare textul legii italiene (art. 1001) care inovase asemenea asupra celui francez în sensul că nu a supus raportului decât donațiunile între vii;

Considerând că, inovațiunea adusă de legiuitorul nostru codului Napoleon se explică prin aceea că, în majoritatea cazurilor, nu se poate da liberalităților testamentare, făcute de defunct în profitul unui erede rezervatar, nici un sens, dacă aceste liberalități nu ar fi considerate ca cuprinzând în ele o dispensă virtuală de raport așa că dispozițiunea din codul Napoleon care obliga pe legatar la raport era în vădila contradicțiune cu intențiunea testatorului pe care o nesocotea căci desființa chiar legatul;

Că tot pentru aceste considerațiuni, care au determinat pe legiuitorul nostru să nu oblige la raport legatele, legiuitorul francez, prin legea din 24 Martie 1898 a modificat, în Franța, art. 843 francez, în sensul în care legiuitorii italian și român îl modificaseră încă din 1865;

Considerând că faptul că legiuitorul, după ce introduce în textul art. 751 modificarea mai sus arătată, continuă a vorbi în articolele următoare de raportul legatelor alături de acela al donațiunilor între vii, nu are nici o însemnătate, căci se explică printr-o inad-

vertență din partea sa, de oarece foarte dese ori se vede că atunci când legiuitorul a inovat asupra unor dispozițiuni din Codul Napoleon, modificând textul francez, a omis apoi să modifice și articolele ce sunt în legătură cu dispozițiunea modificată și să le pună în concordanță unele cu altele;

Considerând în fine că, interpretațiunea aceasta căută să fie admisă și pentru motivul că este conformă tradițiunii noastre istorice, în special legiuii Calimac care nu cerea legatarilor să raporteze legaturile lor;

Considerând că odată stabilit că în legislațiunea noastră numai donațiunile între vii sunt supuse obligațiunii raportului, urmează a decide că erede rezervatar, când este în același timp și legatarul unei porțiuni din succesiune, poate reclama pe lângă legatul său și rezerva ce i se cuvine ca erede abintestat chiar dacă legatul nu cuprinde o dispensă expresă de raport o asemenea dispensă fiind virtual cuprinsă în orice liberalitate testamentară;

Considerând că, deși în considerentele deciziunii adusă în recurs, Curtea de apel nu-și motivează categoric soluțiunea ce a dat chestiunii de drept în discuțiune, însă întrucât prin dispozitivul deciziunii se recunoaște legatarului Manole Pascu dreptul atât la legatul porțiunii disponibile cât și la rezerva sa, în calitate de erede abintestat, deciziunea se menține prin aceea că soluțiunea admisă în dispozitiv este justă și conformă principiului de drept înscris în art. 751 cod civil, după cum s'a stabilit prin considerentele precedente; că așa fiind acest motiv de casare căută a fi respins;

Asupra motivului II de casare:

«Exces de putere cum și eroare grosieră de fapt și violarea art. 408 și 413 c. civil Curtea, pentru a-i adjudeca lui Manole Pascu Stan $\frac{1}{5}$ parte din cele $\frac{3}{4}$ părți, din avere o motivează, într'un considerent al deciziei că eu ași fi recunoscut și cerut în motivele mele de apel introducerea lui Manole Pascu Stan la $\frac{1}{5}$ parte din cele $\frac{3}{4}$ părți, recunoaștere și cerere care nu se constată, nici din motivele mele de apel, cari sunt în număr de trei, și anume: 1) Condamnarea numitului la veniturile imobilului încasate, dela 1891 și până la numirea sequestrului judiciar; 2) la restituirea obiectelor și edecurilor de prăvălii și al 3-lea) condamnarea sorei mele Arghira Tache Georgescu la raportul dotei sale de 5000 lei; și nici din concluziunile scrise atașate la dosar, sau cel puțin din minuta Curței de apel. Dacă în mod ipotetic, chiar dacă ar exista pentru un moment vre-o recunoaștere, ceea ce în speță nu există, și nu se constată, de oarece aceasta în tot cazul ar fi și este în detrimentul meu, dânsa, poate să fie opozabilă minorilor reprezentați în instanță prin tutorii lor? Jurământul deferit de mine lui Manole Pascu și Alexandru Pascu, poate de asemenea să lege și să oblige pe acești minori? Minorii pot dânsii a recunoaște această desistare a părților făcute în detrimentul lor? aveau dânsii avizul Consiliul de familie și autorizarea Tribunalului de a consimți atât la această desistare, cât și jurământul prestat? Nu! de oare ce prin această pretinsă recunoaștere și desistare cum și jurământul deferit intimaților și acceptat de Curte după ce a respins concluziunile jurământului de respingere luate și cerute de onor. Ministerul Public în instanță, s'a violat în totul dispozițiunile art. 408 și 413 codul civil, de oarece minorii nu erau înarmați cu formele legale, prevăzute de aceste texte de lege, forme și incident pe cari din oficiu D-l Procuror General le-a ridicat în instanță cerând pe aceste motive respingerea în totul a jurământului deferit intimaților»

Având în vedere că se constată că recurenta a cerut Curții de apel să fie obligați frații săi Manole Pascu și Alexandru Pascu ca să aducă la masa succesorală averea

mobilă ce au găsit în succesiune cum și veniturile imobilului percepute în timpul stărei de indiviziune iar în dovedirea acestor cereri, recurenta a deferit fraților săi jurământ litis decizoriu, care a fost acceptat și prestat de aceștia în ziua pronunțării deciziunii adusă în recurs;

Că nici minorii rămași de pe urma lui Radu Pascu nici ceilalți ca moștenitori majori n'au invocat înaintea Curții de apel că minorii ar trebui special autorizați de Consiliul de familie și Tribunal pentru a se putea rezolvi litigiul prin jurământ;

Că așa fiind și întrucât nulitatea rezultând din nerespectarea formelor prescrise de art. 413 cod. civil pentru abilitatea minorilor de a face o tranzacțiune, nu poate fi invocată decât de minori, recurenta nu are calitatea de a se plânge azi de violarea citatului text de lege, mai ales că de o asemenea violare nu s'a plâns nici înaintea instanței de fond;

Că așa dar motivele de casare găsindu-se neîntemeiate recursul urmează să fie respins;

Pentru aceste motive, respinge, etc.

Curtea de apel din Milan

Audiența din 18 Ianuar 1913

Societate comercială. — Personalitate juridică. — Terții. —

Asociați. — Art. 77 C. com. ital. — Art 78 § ultim C. com. rom.

Societățile comerciale sunt persoane juridice nu numai față de terții, dar și față de asociații între ei; căci dacă legea vorbește de personalitatea acestor societăți numai față de terții, cauza este că ea s'a referit numai la situația lor față de aceste persoane.

OBSERVAȚIE. — Soluția dată de Curtea apelativă din Milan nu suferă nicio îndoială. Vezi Cesare Vivante, *Trattato di diritto commerciale* (ed. a 3-a), II, 297. Iată cum se exprimă acest autor: «Se poate chiar zice că societatea comercială este o persoană juridică mai întâi față de asociați și apoi față de terții, fiindcă dacă societatea n'ar avea mijlocul de a exercita acțiunile ce-i aparțin contra asociaților, patrimoniul, care trebuie să servească de gaj terțiilor, n'ar putea fi constituit». (N. R.).

REZUMATELE JURISPRUDENȚEI INALTEI NOASTRE CURȚI DE CASAȚIE

CASAȚIE S. II

Recurenții Gh. Marcovici și D-r Emil Drașcă prin d-l avocat D. Dobrescu.

Intimatul Ion S. Rădulescu prin d-l avocat M. Gaster.

Ministerul Public prin d-l Procuror-general Sc. Popescu.

Urmărire imobiliară. — Depunerea prețului. — Dacă se poate face și peste o lună dela adjudecare. — Contestație la depunerea creanței drept preț. — Termenul de 5 zile. — (Art. 551, 552 și 553 pr. civ.).

1. a) Din art. 551 și 553 pr. civ. rezultă că prețul adjudecării se poate depune și peste termenul de o lună dela data adjudecării definitive, dacă nici o parte interesată n'a cerut revinderea imobilului în contul adjudecatului, și nici tribunalul din oficiu n'a dispus revinderea.

b) Art. 552 pr. civ. prescrie pentru facerea contestațiilor, termenul de 5 zile dela depunerea creanței drept preț, fără să facă nici o deosebire dacă depunerea se face în prima lună după adjudecarea definitivă, ori dacă ea s'ar face mai târziu, după trecerea acestei luni. (Cas. II, dec. civilă 61 din 10 Martie 1915, prin care s'a respins, după divergență, recursul contra ordonanței de adjudecare a Trib. s. de Notariat No. 7876/914).

Recurentul Preot. D. Coteanu ș. a., prin d-nii avocați P. Poni și Vlădescu Olt.

Ministerul Public prin d-l Proc. N. I. Zamfirescu.

Recurs. — Dezistare. — Dacă se poate reveni.

2. Declarația de retragerea unui recurs nu devine operantă decât numai după ce Înalta Curte de casație, examinând petiția ce conține acea declarație și găsind-o regulată în formă, a luat act de dezistare. Până în acel moment recurentul poate să o retracteze, arătând că înțelege să-și mențină recursul. (Cas. II, decizia penală No. 715 din 3 Martie 1915, prin care se respinge inci-

dentul ridicat de d-l Procuror N. I. Zamfirescu de inadmisibilitate a recursului pe motiv că recurentul Preot D. Coteanu și-a retras recursul și că grefierul instanței de fond a luat act de retragere, și amâna afacerea la 24 Aprilie 1915 și de aci la pronunțare la 27 Aprilie când prin decizia 1139/915 s'a respins recursul făcut contra sentinței Trib. Olt No 2429/914).

CASAȚIE S. III

Recurenți Societățile «Viața», «Sănătatea» ș. a. prin d-l avocat Barbu Păltineanu.

Intimata Primăria Capitalei prin d-l avocat G. Elefteriu.

Contencios administrativ. — Comună urbană. — Primar. — Fixarea prețului pâinei. — Măsură lăsată la aprecierea și înțelepciunea primarului. — Respingerea recursului. — (Art. 99 l. organiz. com. urbane).

Art. 99 al. IV din legea organizării comunelor urbane dând drept primarului de a lua măsurile ce va crede de cuviință pentru asigurarea îndestulării obștei cu pâine și carne, deci și măsura de a fixa un maximum de preț al acestor alimente contra încercărilor de speculă ce s'ar face de unii comercianți, acest text de lege lasă la facultatea și înțelepciunea primarului de a aprecia și fixa, indiferent din ce element, maximum de preț ce va crede, cu singura condițiune ca această măsură să fie în armonie cu însuși textul și spiritul legii pe baza căreia e luată, adică prețul să fie astfel fixat încât să satisfacă nevoile îndestulării obștei și să nu constințească prin stabilirea unui maximum prea exagerat specula încercată de comercianți. (Cas. III, dec. 233 din 20 Aprilie 1915, prin care s'a respins recursul făcut contra ordonanței d-lui Primar al Capitalei No. 68080/3944 A din 17 Noembrie 1914 pe care recurenții o atacă ca făcând în mod arbitrar prețul de vânzare al pâinei în București).